

Gita DENECKERE

UIT DE IVOREN TOREN

200 jaar Universiteit Gent

Gita DENECKERE, *Uit de ivoeren toren*.
200 jaar Universiteit Gent, Gent: Tijdsbeeld,
2017, 352 pp., ISBN: 978 94 9088 017 0,
39,90 euro.

Bij Amsab-ISG, het instituut van progressieve bewegingen die naar emancipatie streven, vergeten we soms dat een universiteit de grootste emancipatiefabriek is van allemaal. Neem nu Marc, een achterkleinzoon van Edmond Van Beveren, die lang geleden het Gentse socialisme stichtte. Markske werd geboren in 1933 in een citeetje van de beruchte Gentse Rabotwijk. Geen waterleiding of elektriciteit, de pomp en wc buiten op straat. En om het hoekje de fabriek, die grote duistere moloch die zijn vader elke dag opslokte. Het inschrijvingsgeld kostte zijn vader een volledig maandloon. Toch mocht Marc het in oktober 1951 eens proberen aan de universiteit. Zijn vader wist waarom en hij had gelijk. Markske is nu prof. dr. Marc Van Montagu, misschien wel de grootste en meest succesvolle wetenschapper die de Gentse universiteit ooit kende.

Diezelfde Van Montagu heeft zijn biotechnologisch bedrijf intussen verkocht aan Bayer en Monsanto en moet zich nu zelf verdedigen tegen de progressieve bewegingen van vandaag. De auteur van dit werk over de Gentse universiteit, prof. dr. Gita Deneckere, sluit haar ogen niet voor dit soort paradoxen. Eerst gaat Deneckere praten met Van Montagu en neemt ze de lezer mee op een lange reis door een avontuurlijk leven. Bij het lezen kriebelt er al gauw iets. Er was toch wat met die 'patatten' daar in Wetteren? Wordt dit een eenzijdige heiligverklaring? De auteur laat zich evenwel niet kennen. Zo sympathiek als ze over Van Montagu en zijn pioniersteam schrijft, zo resoluut gaat het honderd bladzijden verder over de gebeurtenissen in Wetteren en de 'pertinente kritiek op de commerciële belangen van de agro-multinationals' (p. 320).

Het is kenmerkend voor de boeiende en meeslepende stijl van dit verhaal over tweehonderd jaar Gentse universiteit. Gita Deneckere laat graag de mensen zelf aan

Protestactie van geneeskundestudenten, 1982. Foto: Roland Van der Sypt (Amsab-ISG, Gent)

het woord. Ze voerde gesprekken met Marleen Temmerman, Ruddy Doom, Peter Piot, Jean-Jacques Amy, Eva Brems, Etienne Vermeersch, Anne-Marie Musschoot en zo vele anderen. De auteur laat het instituut op de achtergrond en vertelt uitdrukkelijk een verhaal van mensen. En dat verhaal is even vaak een sociale geschiedenis als een geschiedenis van de wetenschappen. Want de wetenschappers waren vaak voortrekkers – ‘uit de ivoren toren’ zoals de titel zegt – die met maatregelen en nieuwe technieken het leven van de mensen probeerden te verbeteren. Volksziekenhuizen met betere medische behandelingen, nieuwe scholen voor de volksverheffing, wetswinkels voor democratische rechtshulp, maar ook filmclubs voor de betere film, acties

voor een vrijere seksualiteitsbeleving en solidariteitsnetwerken met de onderdrukte volkeren in het zuiden of ‘de derde wereld’ zoals dat toen heette. Tientallen fondsen, affiches en brochures in de collectie van Amsab-ISG zijn vandaag nog de stille getuigen van dit engagement van onze grote buur.

Uit de ivoren toren is geschreven als een feestboek ter herdenking van de tweehonderdste verjaardag van de Universiteit Gent in 2017. Het resultaat is allesbehalve een droge kroniek. De auteur kiest ervoor om de veelzijdige geschiedenis van de universiteit te vatten in elf thematische hoofdstukken (eigenlijk twaalf als we de epiloog meetellen). Geheel in lijn met de open en kritische wijze waarop de academische geschiedenis

hier wordt beoefend, sluit ze elk hoofdstuk af met een aantal polemische bedenkingen. Soms blijven ze beperkt tot de eigen universitaire kosmos, zoals de aanklacht tegen het 'rendementsdenken' in het hoofdstuk over de maatschappelijke ontwikkeling van de universiteit, de bedenkingen over de huidige 'verengelsing' in het hoofdstuk over de vernederlandsing van 1930, of de kritiek over de te witte universiteit in het hoofdstuk over democratisering.

Even vaak komen controversiële kwesties aan bod die raken aan de fundamenteën van onze samenleving. De kwestie van religie en de omgang met de islam sluit direct aan bij het hoofdstuk over de filosofen Apostel en Kruithof en hun strijd tegen de katholieke betutteling. De geschiedenis van de universiteit tijdens de beide wereldoorlogen leidt tot een reeks bedenkingen over vredesactivisme en mensenrechtenbeleid. En het hoofdstuk over de sociale wetenschappen loopt uit in een aantal wervelende gedachten over sociale ongelijkheid. Mocht de universiteit u verder koud laten, dan vindt u hier de redenen waarom dit een belangrijk boek is en wel degelijk de moeite waard om te lezen.

En dan is er natuurlijk, zoals al gezegd, de universiteit zelf als belangrijk instrument van sociale mobiliteit of 'democratisering' zoals dat vroeger heette. Ook hier toont de auteur zich kritisch: 'Het feit dat de Vlaamse universiteiten na meer dan een halve eeuw migratiegeschiedenis erg "wit" zijn gebleven, zegt veel over de mate waarin de toegang tot het hoger onderwijs nog steeds gekoppeld is aan het sociaal en cultureel kapitaal waarover men beschikt. Ons onderwijssysteem dat als emancipatiemachine zou kunnen fungeren, reproduceert eigenlijk de sociaal-economische verhoudingen van generatie op generatie. Kinderen uit gezinnen die al vertrouwd zijn met de cultuur van de universiteit hebben

nog steeds een voetje voor op diegenen die dat niet zijn' (p. 215).

Een universiteit is natuurlijk niet alleen een machine die kennis, technologie en vooruitgang produceert. Het is ook een plaats waar geleefd wordt, waar hele generaties jonge mensen hun wonderjaren beleven. Een kleine echo van de dromen en de schoonheid van de universiteit komt aan bod in de epiloog. Die opent met een wondermooie foto van soldaat Vervenne die in 1944 boven op de Boekentoren op de uitkijk staat voor vijandelijk geschut, vrijwel letterlijk in de wolken, trots en onberispelijk gekleed in maatpak met stropdas en 'stoefkerke' in de borstzak. En hoewel de vergelijking niet helemaal klopt, lijkt hij een beetje op de man van het kunstwerk *De man die de wolken meet* dat verderop in de tekst ter sprake komt. Daarover schrijft Deneckere: "Academisch" is een scheldwoord voor kunst die verstikt wordt door de illusie kwaliteit te kunnen meten. Wat de universiteit en de wetenschap nodig hebben, is weer meer poëzie' (p. 334).

Uit de ivoren toren is een boeiende, leerrijke en vlot leesbare geschiedenis van een onderwerp dat in het verleden soms slaapverwekkende kroniekschrijverij opleverde. Het werk is overvloedig geïllustreerd met tientallen foto's, vaak uit de collectie van Amsab-ISG, en heeft een digitale tegenhanger in de voortreffelijke databank op UGentMemorie (<http://www.ugentmemorie.be>).

Donald Weber, hoofd Onderzoek, Amsab-ISG